

# OUTOKUMMUN KAUPUNGIN HANKINTAOHJE

## Sisällysluettelo

1 Johdanto ja hankinnan suunnittelu .....	4
2 Hankinnan arvon laskeminen ja erilaiset kynnyksarvot .....	4
3 Pienhankinta .....	6
3.1 Pienhankinta – avoin menettely .....	6
3.1.1. Vertailuperusteen ja laatutekijät pienhankinnoissa .....	7
3.1.2 Hankintaprosessi pääpiirteittäin pienhankintojen avoimessa menettelyssä .....	7
3.2 Pienhankinta -kevyt rajoitettu menettely.....	8
4 Kansallinen hankinta ja EU-hankinta .....	8
4.1 Avoin menettely .....	8
4.2 Rajoitettu menettely.....	9
4.3 Puitejärjestely.....	9
4.4 Neuvottelumenettely.....	9
4.5 Kilpailullinen neuvottelumenettely.....	9
4.6 Suorahankinta.....	10
4.7 Dynaaminen hankintajärjestelmä.....	10
4.8 Innovaatiokumppanuus.....	10
4.9 Sähköinen luettelo.....	10
4.10 Sähköinen huutokauppa.....	10
5 Määräajat.....	11
6 Kaikissa hankinnoissa huomioitavia näkökulmia .....	11
6.1 Markkina- ja yritys näkökulma .....	11
6.2 Neljä julkisten hankintojen perusperiaatetta .....	11
6.3 Innovaationäkökulma .....	11
6.4 Sosiaalinen näkökulma ja hankinnoilla työllistäminen .....	12
6.5 Ympäristönäkökulma .....	12
7 Keskeistä kaikissa hankinnoissa .....	12
7.1 Tilaajavastuulain edellyttämät toimet .....	12
7.2 Tarjoajien kelpoisuuden arviointi .....	13
7.3 Julkisten hankintojen yleisiä sopimusehtojen hyödyntäminen .....	14
8 Hankintapäätökset.....	14
9 Toimintatavat hankintaoikaisuissa ja valituksissa .....	15
9.1 Markkinaoikeuskäsittely .....	15
10 Hankinnan keskeyttäminen .....	16

11 Sopimus ja sopimuksenaikainen toiminta.....	16
12 Voimassa olevat hankintasopimukset .....	17
13 Henkilötietojen käsittelystä .....	17
<b>Liite 1 PIKAOHJE.....</b>	<b>18</b>

## 1 Johdanto ja hankinnan suunnittelu

Outokummun kaupungin hankinnat ovat ns. julkisia hankintoja ja niitä ohjaa laki julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista. Hankintaohjetta sovelletaan sekä kaupungin omissa hankinnoissa että konserniyhtiöissä.

Tarvittavan byrokratian määrä riippuu hankinnan koosta ja siitä, onko ko. asia jo kilpailutettu esim. useampivuotisissa puitesopimuksissa. Pohjois-Karjalan hankintatoimen jo valmiiksi kilpailuttamat sopimukset löytyvät Clouidian sopimushallintajärjestelmästä. Ns. tavallisimpiin hankintoihin löytyy yleensä jo valmis sopimus.

Jos tarvittavasta palvelusta, urakasta tai tavarasta ei ole voimassa olevaa sopimusta, etenemismalli riippuu hankinnan koosta eli siitä onko kyseessä kansallinen, EU- vai pienhankinta. Kansallisen tai EU-kynnysarvon ylittävät hankinnat tehdään lähtökohtaisesti yhteistyössä Pohjois-Karjalan hankintatoimen kanssa. Samalla toimialan rooli on merkittävä mm. hankinnan tarpeiden, sisällön ja vertailuperusteiden määrittäjänä.

Palvelualueet huolehtivat, että hankintojen vuosisuunnittelu on tehty ja on ajan tasalla. Alustavalla vuosisuunnittelulla voidaan saada taloudellista hyötyä ja hankintoja voidaan mahdollisesti yhdistää kaupungin sisällä tai useamman kunnan/tahon kesken. Vuosisuunnittelun avulla hankintojen ajoittaminen oikeaan aikaan helpottuu. Hankinnan toimeksianto kannattaa tehdä hankintatoimelle mahdollisimman ajoissa.

Pohjois-Karjalan hankintatoimi huolehtii automaattisesti ns. peruspuitesopimusten (esim. toimistotarvikkeet) kilpailutusaikatauluista, ja ottaa yhteyttä tällaisista hankinnoista vastaaviin henkilöihin hyvissä ajoin ennen sopimuskauden päättymistä. Myös mahdollisista optiovuosien käyttöönotosta huolehtii hankintatoimi - kuullen ensin sopimukseen kuuluvien tahojen näkemykset.

Hankinnat voivat olla rutiinia, sellaisia, joissa keskitytään pääasiassa hintaan - tai hyvin merkittävästi myös strategiaa toteuttavia ja elinkeinoelämää sparraavia. Hankintapolitiikalla voidaan siis tukea monenlaisia tavoitteita. Siksi hankintojen suunnittelu sekä mahdollinen kategorisointi ja erityispiirteet tulisi analysoida ja tunnistaa. Valmisteluun tulee kiinnittää riittävästi huomiota ja resursseja aina, mutta erityisesti näin on strategisissa hankinnoissa. Strateginen hankinta ei välttämättä ole vain rahallisesti merkittävä hankinta – se voi olla sitä myös vaikuttavuuden, yritysten kilpailukyvyn edistämisen tai konsernin imagon kannalta.

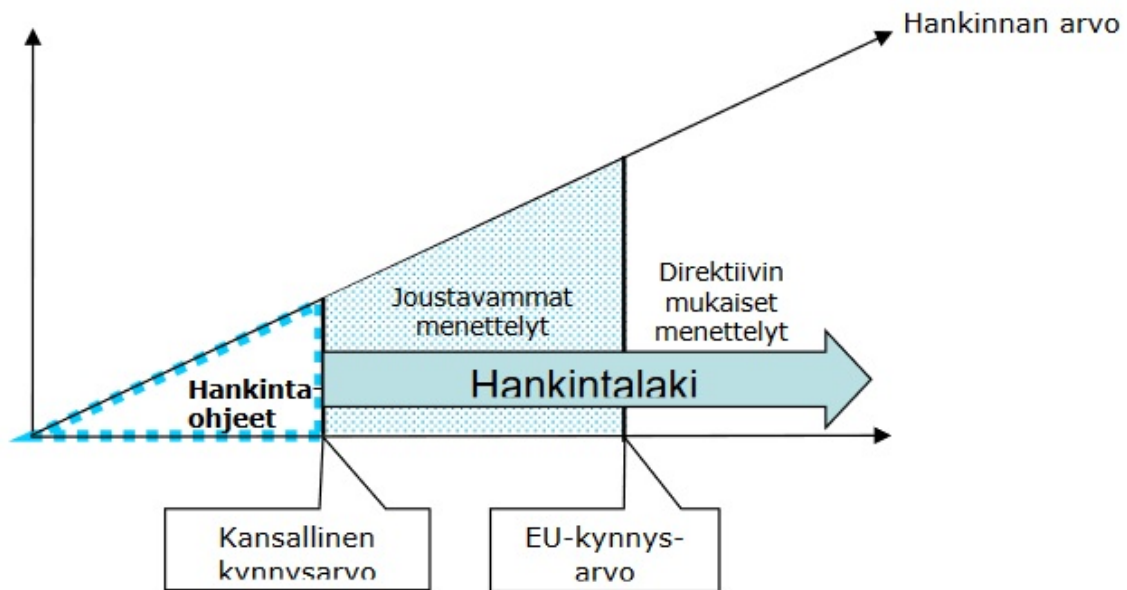
Hankintoja valvoo Suomessa Kilpailu- ja kuluttajavirasto.

## 2 Hankinnan arvon laskeminen ja erilaiset kynnsarvot

Hankintalainsäädännön keskeisenä tavoitteena on tehostaa julkisten varojen käyttöä avaamalla julkisia markkinoita kilpailulle ja hyödyntämällä markkinoilla olevaa tarjontaa. Menettelytapasäännöksillä on pyritty edistämään avointa kilpailua sekä varmistamaan tarjouskilpailun

osallistuvien toimittajien tasapuolinen ja syrjimätön kohtelu. Kaikissa hankinnoissa tulee noudattaa EY:n perustamissopimuksen mukaista avoimuutta, tasapuolisuutta ja syrjimätöntä kohtelua sekä suhteellisuus -periaatteita vaikka ne eivät kuulu hankintalain soveltamisalaan, eli myös pienhankinnoissa.

### Hankinnan arvo ja hankintalain soveltaminen



Hankinnan arvon laskemisen perustana on koko hankintasopimuksen voimassaoloaikana syntyvä hankinnan kokonaisarvo, mukaan lukien mahdolliset optiovuodet. Mikäli kyseessä on toistaiseksi voimassa oleva sopimus, käytetään laskennassa neljän vuoden aikana syntyvää kokonaisarvoa.

Hankinnan ennakoitun arvon laskemisella selvitetään, onko kyseessä pienhankinta, kansallinen hankinta vai EU-hankinta. Ennakoidun arvon laskentasäännöillä pyritään estämään hankintojen pilkkominen ja ilmoitusvelvollisuuden kiertäminen. Vaikka pienhankintoja ei lähtökohtaisesti voi saattaa markkinaoikeuden käsiteltäväksi, kysymys hankinnan jakamisesta osiin keinotekoisesti ja lain soveltamisen välttämiseksi on markkinaoikeuden toimivaltaan kuuluva asia. Markkinaoikeuden käsiteltäväksi voidaan saattaa toistuvat pienhankinnat, jotka selkeästi ovat pilkottuja

Ennakoidun arvon laskentasäännöillä pyritään siis estämään hankintalain vastainen hankintojen pilkkominen ja ilmoitusvelvollisuuden kiertäminen.

Erityisalojen hankintalaissa ei ole kansallisia kynnysarvoja, niissä noudatetaan ainoastaan EU:n kynnysarvoja. Tällaisia Outokummun kaupunkia koskevia erityisaloja ovat mm. vesi- ja viemärihuollon hankinnat. Ajantasaiset kynnysarvot ovat nähtävillä esim. osoitteessa [www.hankinnat.fi](http://www.hankinnat.fi).

## 3 Pienhankinta

Kansallisen kynnyksarvon alittavat hankinnat ovat pienhankintoja. Vaikka pienhankinnat eivät kuulu hankintalain soveltamisalaan, tavoitteena on toteuttaa nekin mahdollisimman avoimesti. Alle 5 000 euron (alv 0 %) suuruisissa hankinnoissa voi hankintaan oikeutettu valita hankintamenettelyn. Erilaisten hankkeiden ja projektien tulee huomioida mahdolliset rahoittajien antamat ohjeet ja hankintarajat, jotka voivat olla kaupungin ohjeistusta tiukempia.

Koska pienhankinnat eivät kuulu hankintalain soveltamisalaan, niiden tekemisen menettelytapoja ei ole säädelty. 1.1.2017 voimaan astuneessa uudessa hankintalaissa on asetettu kuitenkin tavoitteeksi, että myös pienhankinnat järjestetään siten, että pienet ja keskisuuret yritykset pääsevät tasapuolisesti muiden tarjoajien kanssa osallistumaan tarjouskilpailuihin eli nekin julkaistaisiin mahdollisimman avoimesti. Hallintolaki edellyttää myös, että kansallisten kynnyksarvojen alittavissa hankinnoissa on pyrittävä huomioimaan hankinnan kokoon ja laajuuteen nähden riittävä avoimuus ja syrjimättömyys.

Kansallisen kynnyksarvon alittavissa rakentamishankkeissa kilpailuttamistarve on arvioitava tapauskohtaisesti kiinnittäen huomiota hankkeen luonteeseen, suunnittelutarpeeseen, toimintaympäristöön jne. Samoin esim. yksittäisissä koulutuspalveluiden hankinnoissa hankinta voidaan suorittaa tarvittaessa ilman kilpailua, jos kilpailuttaminen on epätarkoituksenmukaista. Kilpailutuksen epätarkoituksenmukaisuutta voidaan arvioida yhteistyössä hankintatoimen kanssa esimerkiksi vertaamalla kilpailuttamisen kustannuksia siitä oletettavasti saatavaan hyötyyn.

Kun hankintayksikkö ryhtyy suunnittelemaan hankintaa ja valitsemaan hankintamenettelyä, on sen huomioitava:

- hankinnan luonne, onko kyseessä moniulotteinen palveluhankinta vai teknisesti helposti määriteltävissä oleva perustuote
- laatutekijöiden merkitys; onko hinnan lisäksi muita valintaperusteita
- markkinoilla oleva tarjonta.

### 3.1 Pienhankinta – avoin menettely

Yleisimmin käytetty ja avoimuusperiaatteen mukaisesti suositeltavin vaihtoehto on myös pienhankinnoissa avoin menettely. Avoimessa menettelyssä kaikki hankinnasta kiinnostuneet tarjoajat voivat tehdä tarjouksen ja kaikki soveltuvat otetaan mukaan tarjouskilpailuun. Avointa menettelyä suositellaan käytettäväksi erityisesti tilanteissa, joissa hankintayksiköllä on vain rajallisesti tietoa tarjoajista ja tarjonnasta markkinoilla.

Avoimessa menettelyssä tarjouspyyntöasiakirja ja mahdolliset liitteet lähetetään sähköisesti pienhankintaportaalin kautta. Pohjois-Karjalan hankintatoimi hallinnoi pienhankintaportaalia. Avoimena julkaistut pienhankinnat näkyvät tarjoajille osoitteessa <http://www.pienhankintapalvelu.fi>.

### 3.1.1. Vertailuperusteen ja laatutekijät pienhankinnoissa

Hankinnan luonne pitkälti ohjaa, minkä sisältöinen tarjouspyynnön tulee olla.

Vaikka pienhankinnoissa pyritään kevyisiin menettelyihin, tulee myös laatutekijöihin kiinnittää huomiota. Laatutekijät tulevat huomioiduksi myös siten, että hankinnan minimivaatimustaso eli ns. vähimmäisvaatimukset määritellään tarkasti hankinnan kohteen kuvauksessa ja teknisissä erittelyissä. Tällöin hinta voi olla ainoa vertailuperuste. Mitä paremmin hankkija on perehtynyt markkinoilla olevaan tarjontaan ja tunnistanut omat tarpeensa, sitä helpompaa laadulliset tekijät on sisällyttää hankinnan kohteen kuvaukseen ja minimivaatimukseen. Myös pienhankintoja valmisteltaessa on huomioitava hankinnan kokonaistaloudellisuus, esimerkiksi laitehankinta ja sen huoltosopimus.

### 3.1.2 Hankintaprosessi pääpiirteittäin pienhankintojen avoimessa menettelyssä

Pienhankinnoissakin on määriteltävä, mitä halutaan hankkia ja se on kuvattava tarjouspyynnön muodossa. Kun tarjoukset on saatu, niiden soveltuvuus arvioidaan, tehdään tarjousten vertailu ja lopuksi hankintapäätös. Tarkemmin asia on kuvattu seuraavasti:

#### **Hankinnan kohteen määrittely (pienhankintaportalissa valmiina täytettäviä kenttiä)**

- mitä hankitaan, mihin tarkoitukseen, mitä vähimmäisvaatimuksia mahdollisesti on?
- mikä on hinnoitteluperiaate: €/h, €/kpl, €/kokonaishinta, €/km vai joku muu?
- sallitaanko osatarjoukset, jos useita kohteita (eli tuleeko tarjota kaikkia kohteita vai ei)

#### **Tarjouspyynnön tekeminen ja lähettäminen**

- tarjouksen tekemiseen on yrityksille annettava riittävästi aikaa suhteutettava hankinnan luonteeseen
- hankinnan luonne ohjaa, minkä sisältöinen tarjouspyynnön pitää olla
- hankinnan kokoon suhteutetut soveltuvuusperusteet määriteltävä tarjouspyynnössä (esim. minimikriteerit laadulle)
- hinta voi olla ainoa vertailuperuste
- tarjouspyynnöt toimitetaan tarjoajille pienhankintaportalin kautta, jonne tarjoaja jättää tarjouksensa (vastuu tarjouksen lähettämisestä määräaikaan mennessä on tarjoajalla)

#### **Soveltuvuuden/kelpoisuuden arviointi (kun tarjousaika ohi)**

- tarkistetaan että tarjoajat täyttävät kaikki muodolliset vaatimukset ja vaaditut kriteerit ilmoitettuja hankinnan soveltuvuusperusteita käyttäen

#### **Tarjousten vertailu**

Vertailuperusteet on kerrottava jo tarjouspyynnössä. Mahdollista on erityisesti:

- vertailu pelkän hinnan perusteella tai

- kokonaistaloudellisen edullisuuden vertailu. Tällöin voidaan käyttää esimerkiksi valintaperusteita tärkeysjärjestyksessä tai laadullisten tekijöiden pisteytystä. Vertailuperusteiden tulee olla yksiselitteisiä, jotta vertailu on selkeää ja helppoa.

### Hankintapäätös ja tiedoksianto

- Hankintapäätöksestä tulee vähintään käydä ilmi hankintayksikön tietojen lisäksi asianosaiset (tarjonneet), tarjoushinnat ja mahdolliset pisteet sekä valinnan perustelut ja sijoitusjärjestys (pienhankintaportalissa tiedot ovat käytännössä näkyvillä vertailutaulukossa)
- Hankinnan tiedoksianto kannattaa tehdä pienhankintaportalilla, vaikka itse hankintapäätös olisi tehty dynasty -ohjelmalla.

## 3.2 Pienhankinta -kevyt rajoitettu menettely

Kevyt rajoitettu menettely tarkoittaa sitä, että menettelyssä pyydetään tarjouksia etukäteen hyväksi ja luotettaviksi arvioiduilta vähintään kolmelta toimittajalta. Menettely edellyttää erityisen hyvää markkinatuntemusta, jotta menettelyn piiriin valikoituu riittävä määrä kilpailutukseen soveltuvia tarjoajia, jotka pystyvät tarjoamaan haluttua tuotetta tai palvelua. Tarjoajien rajaamisoikeus perustuu siihen, että tarjousten määrän kasvaessa myös hankintaprosessin välilliset kustannukset kasvavat ja vaikuttavat suoraan kilpailutuksesta saatavissa olevaa hyötyyn. Kevyt rajoitettu menettely noudattaa avoimen menettelyn kaavaa kaikilta muilta osin, paitsi tarjouspyynnön lähettämisessä. Tarjouspyyntö lähetetään suoraan valikoiduille tarjoajille pienhankintaportalin kautta.

## 4 Kansallinen hankinta ja EU-hankinta

Kansallisen ja EU-kynnysarvon ylittävät hankinnat tehdään pääsääntöisesti yhteistyössä hankintatoimen kanssa ja niistä ilmoitetaan HILMA-palvelussa <https://www.hankintailmoitukset.fi/fi/>. Lisäksi EU-ilmoitukset tulee ilmoittaa TED-tietokannassa EU-laajuisesti.

Eri menettelytapoja koskevat säännöt ovat pakollisia vain EU-kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa, mutta niitä sovelletaan usein - ja voi olla järkeväkin soveltaa - myös kansallisiin hankintoihin. Menettelyjä ovat mm. avoin menettely, rajoitettu menettely, neuvottelumenettely, kilpailullinen neuvottelumenettely ja innovaatiokumppanuus. Hankintatoimi avustaa sopivan hankintamenettelyn löytämisessä.

### 4.1 Avoin menettely

Avoin menettely on eniten käytetty hankintamenettely kynnysarvon ylittävissä hankinnoissa. Siinä kaikki halukkaat voivat jättää tarjouksensa. Hankintailmoitukset ovat tarjoajien saatavilla HILMA.fi -palvelussa.



## 4.2 Rajoitettu menettely

Rajoitetussa menettelyssä tarjoajat valitaan osallistumishakemuksensa jättäneistä tarjoajista. Tarjoajien valinnassa tulee olla perusteet. Myös tarjoajien valinnasta voi valittaa. Uuden hankintalain mukaan kaikki hankinta asiakirjat on oltava saatavilla jo julkaisupäivänä, joten menettelyä käytettäneen jatkossa luultavimmin vain silloin, kun tiedossa on paljon tarjoajia. Pienhankinnoissa menettelyä voidaan käyttää siten, että tarjouspyynnöt lähetetään suoraan valitulle joukolle toimittajia ilman osallistumishakemuksia.

## 4.3 Puitejärjestely

Puitejärjestelyllä tarkoitetaan sopimusta, jossa ei tiedetä tarkkaan hankittavia määriä tai täsmällisiä tuotteita. Esimerkiksi kalusteiden sopimus on puitesopimus. Sopimuskausi voi olla lain mukaan maksimissaan neljä vuotta. Tarjouspyynnössä on määriteltävä toimittajamäärä (kuinka monta valitaan) ja sopimuksenaikainen hankintamalli; Ostetaan eniten pisteitä saaneelta, halvimmalta vai "minikilpailutetaanko".

Puitejärjestelyn toimintamalli tulee aina tarkastaa tilauksen yhteydessä sopimuksesta. Mikäli puitejärjestelyn hankintamallina on, että ostetaan halvimmalta tai eniten pisteitä saaneelta, ei minikilpailutusta ja päätöstä kilpailutuksesta tarvitse tehdä. Jos kuitenkin halutaan järjestää minikilpailutus tai jos hankintamalli sitä vaatii, tulee kevennetty tarjouspyyntö pyytää esim. sähköpostitse. Tarjouspyyntö pyydetään kaikilta kohderyhmään valituilta toimittajilta, ellei hankintamallissa toisin todeta. Minikilpailutuksesta tulee tehdä päätös.

## 4.4 Neuvottelumenettely

Neuvottelumenettelyssä tarjouspyyntö on oltava valmiina jo osallistumishakemuksia pyydetessä. Tarjouspyyntöä voi tarkentaa hankinnan edetessä. Lisäksi on ilmoitettava, millä perusteella tarjoaja tulee valituksi jatkoon. Osallistumishakemuksista valitaan vähintään kolme toimittajaa neuvotteluun. Vähimmäisvaatimuksista ei saa neuvotella. Alustavassa tarjouspyynnössä kuvataan hankinnan tavoite.

## 4.5 Kilpailullinen neuvottelumenettely

Menettely aloitetaan kuten neuvottelumenettelykin pyytämällä osallistumishakemuksia. Jo tässä vaiheessa tulee ilmoittaa lopullisen tarjouspyynnön valintaperusteet ja niiden painoarvot. Osallistumishakemuksista valitaan vähintään kolme toimittajaa, joiden kanssa neuvotellaan. Neuvottelukierroksia voi olla useita. Neuvotella voidaan esim. toimintamallista ja kustannusten korvattavuudesta. Lopullinen tarjouspyyntö laaditaan neuvottelujen edetessä/jälkeen. Menettely soveltuu erityisesti kun, hankinnan toteutustapaa ei ole tiedossa.

## 4.6 Suorahankinta

Suora hankinta on sallittu vain hankintalaissa ilmenevin erityisin perustein, joita on tulkittava suppeasti. Suorahankintaa voidaan käyttää vain seuraavissa tapauksissa:

- kilpailutuksessa ei ole saatu yhtään tarjousta. Lisäedellytyksenä tällöin on, että alkuperäisiä tarjouspyynnön ehtoja ei olennaisesti muuteta.
- vain tietty toimittaja pystyy toteuttamaan hankinnan. Kilpailua ei synny teknisestä tai yksinoikeuden suojaamiseen liittyvästä syystä. Lisäedellytyksenä on, että järkeviä vaihtoehtoisia tai korvaavia ratkaisuja ei ole, eikä kilpailun puuttuminen johdu hankinnan ehtojen keinotekoisesta kaventamisesta.

Tehdystä EU-kynnysarvon ja kansallisen kynnysarvon ylittävästä suorahankinnasta voi ja kannattaa ilmoittaa Hilmassa. Ilmoittaminen vapauttaa sopimuksen tehottomuudelta, jos suorahankinnan perusteet eivät olisi täyttyneet. Suorahankinnan ilmoittamisen tarkoitus on vähentää laittomia suorahankintoja ja tehdä toiminnasta avoimempaa. Mikäli suorahankinnasta on ilmoitettu, valitus on tehtävä 14 pv kuluessa tiedoksiannosta, muutoin valitusaika voi olla jopa 6 kk.

Syy suorahankinnan käyttämiseen on aina todettava ennalta, ja se on perusteltava hankintapäätöksessä tai siihen liittyvässä muussa asiakirjassa.

## 4.7 Dynaaminen hankintajärjestelmä

Menettelynä Dynaaminen hankintajärjestelmä muistuttaa puitejärjestelyä. Dynaamisessa hankintajärjestelmässä uusia tarjoajia voi tulla koko sopimuskauden ajan. Hilma – ilmoituskanavassa on avoin ilmoitus jatkuvasti.

## 4.8 Innovaatiokumppanuus

Innovaatiokumppanuuden käytännön menettelynä on tarjousperusteinen neuvottelumenettely. Mikäli tuotekehitys ja tuotteen hankinta ovat samassa hankinnassa, kehittämistyön kilpailutuksen voittaja voi saada suoraan myös kehitystyöhön perustuvan sopimuksen itselleen.

## 4.9 Sähköinen luettelo

Sähköistä luetteloa voidaan käyttää puitejärjestelyssä tai dynaamisessa hankintajärjestelmässä. Useamman kuin yhden toimittajan kanssa tehdyssä puitejärjestelyssä kilpailuttaminen tapahtuu päivitettyjen luetteloiden perusteella.

## 4.10 Sähköinen huutokauppa

Hankinta toteutetaan sähköistä huutokauppaohjelmistoa hyväksikäyttäen. Tarjoajia on rajallinen määrä ja välipäätöksellä valitaan huutokauppaan otettavat tarjoajat. Sähköistä huutokauppa voidaan käyttää avoimessa, rajoitetussa, neuvottelumenettelyssä, minikilpailutuksissa ja

dynaamisessa hankintajärjestelmässä. Sähköinen huutokauppa ei ole itsenäinen menettely, vaan vaatii pohjaksi jonkun edellä mainituista menettelyistä.

## 5 Määräajat

Tarjousajan määräaika on säännelty ainoastaan EU-hankinnoissa. Pienhankinnoissa ja kansallisissa hankinnoissa tarjousajan tulee olla ”kohtuullinen”. Käytännössä kansallisissa hankinnoissa käytetään yleisesti 21 päivän mittaista tarjousaikaa johtuen markkinaoikeuden linjauksista. EU-hankintojen määräajat löytyvät Hankinnat.fi -sivustolta.

## 6 Kaikissa hankinnoissa huomioitavia näkökulmia

### 6.1 Markkina- ja yritysnäkökulma

Hyvä markkinatuntemus antaa edellytykset tarkoituksenmukaisten hankintamenettelyjen valinnalle ja niiden soveltamiselle erityyppisissä hankinnoissa. Yrityksissä on tietoa ja näkemystä asioista, jotka hankinnassa olisi huomioitava. Markkinakartoitusta tai markkinavuoropuhelua voi tehdä pienhankintojen osalta melko vapaasti, esimerkiksi tiedustelemalla sähköpostitse/puhelimitse yritysten näkemyksiä tai järjestämällä toimittajatapaamisia riittävällä laajuudella. Kansallisissa ja EU-hankinnoissa riittävän avoimuuden varmistaa julkaisemalla tietopyynnöt tai kutsut markkinavuoropuheluun HILMAssa. Tämä ei estä melko vapaata keskustelua ja näkemysten vaihtoa yritysten kanssa – kunhan se vain on tasapuolista.

### 6.2 Neljä julkisten hankintojen peruseriaatetta

EY:n perustamissopimuksen mukaiset avoimuus, tasapuolinen ja syrjimätön kohtelu sekä suhteellisuus –periaatteet koskevat myös kansalliset kynnysarvot alittavia hankintoja.

Avoimuusperiaate toteutuu, kun sovellettavista hankintamenettelyistä, hankintatoimen yleisistä strategioista ja tavoitteista tiedotetaan avoimesti.

Tasapuolinen ja syrjimätön kohtelu edellyttää, että tarjousmenettelyn kaikissa vaiheissa ehdokkaita ja tarjoajia kohdellaan samalla tavalla. Oikeuskäytännössä syrjimättömyysperiaatteen on tulkittu myös tarkoittavan sitä, että hankinnalle asetetut vaatimukset eivät saa olla paikallisia tai tiettyä aluetta tai yritystä suosivia. Tarjouspyynnössä ei esimerkiksi voi mainita, että haluamme paikallisen toimittajan.

Suhteellisuusperiaate edellyttää, että hankintamenettelyn vaatimukset ovat oikeassa suhteessa tavoiteltavan päämäärän kanssa.

### 6.3 Innovaationäkökulma

Julkisilla hankinnoilla ja fiksulla hankintapolitiikalla voidaan kannustaa yrityksiä kehittämään osaamistaan, uusia tuotteita, palveluja ja menettelytapoja. Tarjouspyynnössä voi esimerkiksi

kuvata toivotun lopputuloksen, mutta olla ottamatta kantaa tapaan, jolla siihen päästään (esim. ilmastotavoite, joka sallii erilaiset ratkaisuvaihtoehdot tai tontinmyyntikilpailu, jonka tulos ratkaistaan tontille suunnitellun rakennuksen innovatiivisuuden perusteella). Näin yrityksillä on mahdollisuus esittää erilaisia mahdollisesti innovatiivisia tapoja toteutuksesta ja synnyttää esim. uudenlaista palvelutoimintaa. Tällaisissakin tapauksissa on tarjouspyynnössä kuitenkin oltava tarjousten valintaperusteet. Monesti uusien tuotteiden tai palveluiden markkinoille pääsy estyy, jos hankinta on määritelty liian tarkasti.

## 6.4 Sosiaalinen näkökulma ja hankinnoilla työllistäminen

Kaupungin hankintoihin pyritään kytkemään työllistäminen, työssäoppimispaikat tai muita sosiaalisia kriteereitä, silloin kun se on mahdollista. Nimenomaisesti outokumpulaisten työllistämistä ei kuitenkaan voida edellyttää, eikä määrätä tehtävää, jota työllistettävä henkilö tulisi yrityksessä tekemään.

Sosiaalisia näkökulmia voidaan huomioida myös esim. kiinnittämällä huomiota työoloihin, esteettömyyteen tai työturvallisuuteen.

Työllistämisehdon käyttö vaatii hyvää markkinatuntemusta, jonka soveltuvuus tulee arvioida tapauskohtaisesti. Esimerkiksi mikroyrityksissä työttömän työllistäminen voi olla kohtuuton vaatimus.

## 6.5 Ympäristönäkökulma

Ympäristökriteerejä voidaan ottaa huomioon vähimmäisvaatimuksina tai valintaan vaikuttavina arvioitavina asioina. Ympäristöasioiden huomioimisesta voidaan myös pyytää liittämään tarjoukseen selvitys.

Outokummun kaupunki on sitoutunut vähentämään kasvihuonekaasupäästöjä 80 % vuoteen 2030 mennessä vuoden 2007 tasosta.

## 6.6 Muut näkökulmat

Muut näkökulmat huomioidaan soveltuvin osin. Näitä ovat kaupungin päätösten vaikutusarvioinnissa olevat kaupungin strategian tavoitteet, vaikutukset kaupunkilaisiin ja muihin palveluiden käyttäjiin, lapsivaikutukset jne.

# 7 Keskeistä kaikissa hankinnoissa

## 7.1 Tilaajavastuulain edellyttämät toimet

Tilaajavastuulain edellyttämistä toimista eli yhteiskunnallisten- ja työnantajavelvoitteiden noudattamisesta tulee huolehtia yli 9 000 euron (alv 0 %) palveluhankinnoissa ja

rakennusurakoita tai kun työ kestää yli 10 päivää alihankkijan tiloissa. Jos kyseessä on puhtaasti tavarahankintaan liittyvä sopimus, johon ei liity minkäänlaista ostettua työtä (pl. tavarantoimitus), tilaajavastuulakia ei kuitenkaan sovelleta. Jos tavarahankinnan sopimukseen sisältyy esimerkiksi hyllytystä, käyttökoulutusta tai muuta palvelua, niin tilaajavastuulaki tulee sovellettavaksi. Kansallisessa ja EU-hankinnassa hankintatoimi vastaa ko. lain soveltamisesta, mikäli ko. hankinnassa käytetään hankintatoimea.

Tilaajavastuulain edellyttämät todistukset voi tarkastaa hankintapäätösvaiheessa tai viimeistään ennen hankintasopimuksen allekirjoitusta. Todistukset eivät saa olla sopimuksen allekirjoittamishetkellä yli 3 kk vanhempia. Mikäli sopimuksen kesto on yli 12 kk, tulee tilaajavastuulain edellyttämät todistukset tarkastaa 12 kk:n välein. Pyydettyvät todistukset tarjoaja voi korvata esittämällä RALA-raportin (urakat) tai Luotettava kumppani -palvelun raportin ([www.vastuugroup.fi](http://www.vastuugroup.fi)).

Tilaajavastuulain edellyttämät todistukset ovat:

- Selvitys siitä, onko yritys merkitty ennakkoperintärekisteriin ja työnantajarekisteriin sekä arvonlisäverovelvollisten rekisteriin,
- Kaupparekisteriote tai kaupparekisteristä muutoin saadut kaupparekisteriotetta vastaavat tiedot
- Selvitys siitä, ettei yrityksellä ole verovelkaa (tai viranomaisen antama selvitys verovelan määrästä ja voimassa oleva maksusuunnitelma)
- Todistukset työntekijöiden eläkevakuutusten ottamisesta ja eläkevakuutusmaksujen suorittamisesta (tai selvitys siitä, että erääntyneitä vakuutusmaksuja koskeva maksusuunnitelma on tehty)
- Selvitys työhön sovellettavasta työehtosopimuksesta tai keskeisistä työehdoista
- Selvitys työterveyshuollon järjestämisestä
- Rakennusalalla lakisääteisen tapaturmavakuutuksen järjestämisestä

Sähköisessä pienhankintaportaalissa kaikki em. kohdat ovat lyhennettyinä versioina jo valmiiksi kirjattuna lukuun ottamatta lakisääteistä tapaturmavakuutusta, joka koskee siis vain rakennusalaa.

## 7.2 Tarjoajien kelpoisuuden arviointi

Hankinnoissa voidaan sisällyttää jo tarjouspyyntöön soveltuvuusehtoja tarjoajien kelpoisuudesta ja hankinnan kohteesta.

Soveltuvuuden tarkastamista voidaan helpottaa ja keventää siten, että tarjoajilta ei edellytetä asetettuihin ehtoihin liittyvien asiakirjojen ja todistusten toimittamista tarjouksen yhteydessä. Tarjoajan tulee kuitenkin vakuuttaa soveltuvuusehtojen täyttyminen. Tarjouskilpailun voittajalta tulee pyytää soveltuvuustodistukset nähtäväksi viimeistään ennen sopimuksen allekirjoittamista. Usein asiat selvitetään jo ennen hankintapäätöksen tekoa, jolloin välttyään mahdollisilta hankinta-aikeisilta.

EU-hankinnoissa tarjoajat ilmoittavat pakolliset poissulkemisperusteet esim. rikostuomiot

yhteisellä eurooppalaisella ESPD -hankinta-asiakirjalla. Sähköisessä kilpailutusjärjestelmässä lomake on integroitu ohjelmaan ja siitä huolehtii hankintatoimi. Voittavalta/voittavilta toimijoilta pyydetään rikosrekisteriotteet, joilla edellä mainitut poissulkemisperusteet todetaan.

### 7.3 Julkisten hankintojen yleisiä sopimusehtojen hyödyntäminen

Julkisten hankintojen yleiset sopimusehdot eli JYSE 2014 -ehdot on määritetty erikseen tavara- ja palveluhankinnoille. Pienhankinnan tarjouspyynnössä JYSE -ehtoihin viittaamalla hankintaa tekevä taho tulee sopineeksi monesta hankintaan ja sopimuksen aikaiseen toimintaan liittyvästä asiasta ja erikoistilanteesta. Ehdot ovat kohtuulliset niin hankintayksiköille kuin tarjoajillekin. Esim. JYSE 2014 -ehtojen mukaan hinta on kiinteä ainoastaan ensimmäiset 12 kuukautta, minkä jälkeen sopijapuolet voivat ehdottaa palvelun yleistä kustannuskehitystä vastaavaa hinnanmuutosta. Kaikki JYSE -ehdoista poikkeavat, tarjouspyynnössä mainitut asiat ohittavat JYSE-ehdot. Ehtoihin voi viitata esimerkiksi lauseella: "Hankinnassa noudatetaan JYSE 2014 Palvelut/Tavarat -ehtoja muilta kuin erikseen mainituilta osin". Rakennusurakoissa käytetään yleisesti YSE1998 -ehtoja.

## 8 Hankintapäätökset

Perusteltu hankintapäätös valitusohjeineen on tehtävä aina kun hankinnan arvo on vähintään 5 000 euroa ilman arvonlisäveroa. Jos tavarasta tai palvelusta on olemassa hankintatoimen hyväksymä puitesopimus ja siinä noudatetaan ennalta ilmoitettua hankintamallia ja ostojärjestystä, erillistä viranhaltijapäätöstä ei tarvita. Päätös Pohjois-Karjalan hankintatoimen järjestämään kilpailutukseen osallistumisesta on tehtävä hallintosäännön mukaisesti. Puitejärjestelyn sisäisissä kevennyksissä kilpailutuksissa eli ns. minikisoissa sovelletaan samaa 5 000 euron (alv 0 %) rajaa tehtävien päätösten suhteen. Hankintapäätökseen tulee liittää myös hankintaoikaisu- ja oikaisuvaatimusohjeet. Pienhankinnoista ei voi kuitenkaan valittaa markkinaoikeuteen.

Hankintaa koskevat asiakirjat ovat lähtökohtaisesti julkisia. Julkisuuslaissa säännellään kansalaisten ja asianosaisten oikeudesta saada tietoa viranomaisen toiminnasta ja asiakirjoista. Julkisuuslain mukaan tarjoukset tulevat julkisiksi viimeistään silloin, kun sopimus on tehty. Kuntalain mukaan myös pienhankintojen hankintapäätökset tulee asettaa julkisesti nähtäville esim. kaupungin verkkosivuille.

Hankintapäätöksestä tehtävä tiedoksianto kannattaa tehdä sähköpostilla tai pienhankintaportaalilla. Valitusaika on 14 päivää. Käytännössä pienhankintaportaaliiin tai sähköpostiin liitetään hankintapäätös vertailuineen ja lähetetään tiedoksi kaikille tarjouksen tehneille. Jos tiedoksianto lähetetään kirjeitse (ei suositella), tulee valitusaikaan lisätä seitsemän (7) päivää.

Kansallisen tai EU- kynnysarvon ylittävän hankintapäätöksen tekee yleensä hankintatoimi (hankintapäällikkö). Tilaajataho luonnollisesti osallistuu laatuvertailuun ja antaa hyväksyntänsä

hankintapäätöksen teolle. Tiedoksianto ja sopimuksen allekirjoitus hoidetaan sähköisesti. Hankintatoimi vastaa myös tällaisiin hankintoihin mahdollisesti liittyvistä oikaisuvaatimuksista tai markkinaoikeusprosessiin liittyvästä työstä.

## 9 Toimintatavat hankintaoikaisuissa ja valituksissa

Kaupunginhallituksen, lautakuntien tai viranhaltijoiden päätöksiin tyytymätön voi hakea oikaisua kuntalain 134 §:n mukaisesti. Oikaisuvaatimukseen annetusta päätöksestä voi valittaa kuntalain 135 §:n mukaisesti hallinto-oikeuteen. Valituksen voi tehdä sillä perusteella, että päätös on syntynyt virheellisessä järjestyksessä, päätöksen tehnyt viranomainen on ylittänyt toimivaltansa tai päätös on muuten lainvastainen.

Tehtyyn hankintapäätökseen tai muuhun hankintamenettelyssä annettuun ratkaisuun tyytymätön voi tehdä hankintayksikölle hankintalain 132 - 135 §:n mukaisen kirjallisen hankintaoikaisun –myös arvoltaan kansallisen kynnyсарvon alittavissa hankinnoissa. Hankintaoikaisujen käsittely on suositeltavaa toteuttaa yhteistyössä hankintatoimen kanssa, ellei yksikössä muuten ole asiantuntemusta ja kokemusta. Konserniyhtiöiden tai muiden yksityisoikeudellisten yhteisöjen hankintapäätöksiin ei voi hakea muutosta kuntalain mukaisesti, mutta tällöinkin hankintaoikaisun tekeminen on mahdollista.

Hankintapäätös voidaan panna lähtökohtaisesti täytäntöön ennen kuin se on saanut lainvoiman. Täytäntöönpanoon ei kuitenkaan saa ryhtyä, jos hankintaoikaisu, oikaisuvaatimus tai valitus käy täytäntöönpanon johdosta hyödyttömäksi taikka jos hankintaoikaisun tai oikaisuvaatimuksen käsittelevä toimielin tai valitusviranomainen kieltää täytäntöönpanon. Muutoksenhaku käy useimmiten hyödyttömäksi sen jälkeen, kun lopullinen hankintasopimus on tehty.

Hankintapäätösten täytäntöönpanoa on hyvä lykätä siihen saakka, kunnes muutoksenhaun määräaika on kulunut. Jos oikaisua on vaadittu, täytäntöönpanoa on syytä lykätä, kunnes hankintaoikaisu tai oikaisuvaatimus on ratkaistu. Täytäntöönpanolle ei kuitenkaan ole estettä, jos oikaisua ei ole vaadittu oikaisuvaatimusajan kuluessa (i.e. saapunut myöhässä). Täytäntöönpanon lykkäämisen tarpeellisuutta tulee tapauskohtaisesti harkinta, jos muutoksenhakuprosessi jatkuu hallinto-oikeudessa. Hallinto-oikeus voi valittajan vaatimuksesta tarvittaessa myös kieltää sopimuksen täytäntöönpanon.

### 9.1 Markkinaoikeuskäsittely

Asianosaisen tulee tehdä valitus markkinaoikeuteen valitusajan puitteissa. Valitusaika on sähköisillä menetelmillä toimittaessa kaikissa hankinnoissa 14 päivää tiedoksiannosta. Lähetyspäivää ei lasketa mukaan.

Mikäli hankintayksikkö oikaisee päätöksen hankintaoikaisulla siten, että valittaneella ei ole enää oikeussuojan tarvetta, markkinaoikeus voi poistaa asian käsittelystä.

Mikäli hankinta-asiasta on valitettu markkinaoikeuteen, hankintayksikkö voi järjestää hankinnan väliaikaisesti tilaamalla sen hankintamenettelyyn osallistuneelta, yleensä voittavalta tai aiemmalta toimittajalta. Väliaikaisen järjestelyn tulee olla vain väliaikainen. Se raukeaa markkinaoikeuden päätöksen myötä.

## 10 Hankinnan keskeyttäminen

Hankinta voidaan keskeyttää ja aloittaa uudelleen, jos esimerkiksi tarjouspyyntö on osoittautunut resurssiltaan liian laajaksi (i.e. ylittää varatut määrärahat), jos tarjouspyynnön sisältö on osoittautunut tulkinnanvaraiseksi taikka virheelliseksi tai jos tarjouspyynnössä ei ole osattu ottaa huomioon kaikkia olennaisia hankintaan vaikuttavia tekijöitä.

Keskeytys voidaan tehdä myös, jos

- ei ole saatu lainkaan tarjouksia,
- mikään tarjouksista ei vastaa tarjouspyyntöä, tai jos todellista kilpailutilannetta ei ole syntynyt, koska hankinnasta on saatu vain yksi, useimmiten liian kalliiksi osoittautunut tarjous.
- suunnitelmien olennainen muuttuminen tarjouskilpailun aikana mahdollistaa keskeytyksen.

Hankintayksiköllä on velvollisuus keskeyttää hankinta silloin, kun tarjouspyyntöön sisältyy hankintalain vastainen vertailuperuste eikä asiaa voi enää oikaista. Jos tällainen virhe havaitaan tarjouskilpailun aikana, hankintaa voidaan korjata kesken tarjouskilpailun julkaisemalla korjattu hankintailmoitus.

Hankinnan keskeytyksestä tulee aina tehdä hankintapäätös (päätös hankinnan keskeyttämisestä) ja lähettää tiedoksianto asianosaisille normaalin hankintapäätöksen tapaan. Keskeytyspäätöksen liitteeksi ei laiteta tarjousten vertailutaulukkoa, hintatietoja eikä muitakaan vastaavia tietoja.

## 11 Sopimus ja sopimuksenaikainen toiminta

Kaikista hankinnoista tehdään allekirjoitettu hankintasopimus tai tilaus. Kansallisissa ja EU-hankinnoissa ylittävissä hankinnoissa hankintasopimuksen tekee kilpailutuksen suorittanut taho, ellei toisin sovita. Pienhankinnoissa erillisen sopimuksen tekemisen tarkoituksenmukaisuutta on harkittava tapauskohtaisesti. Jos erillistä sopimusta ei laadita, on syytä varmistaa, että hankinnan keskeiset ehdot ilmenevät hankinnan asiakirjoista. Tavara- tai laitehankinnassa sopimuksen voi korvata pienhankintaportaalissa hankinnan tilauksella. Sopimuksessa ei voi muuttaa tarjouspyynnössä mainittuja ehtoja tai lisätä niitä. Sopimukset ovat molemmin puolin sitovia: Kumpikin taho voi vaatia korvausta sopimuksen noudattamatta jättämisestä.



Hankinnan toteuttaneen tahon on seurattava sopimuksen toteutumista ja ryhdyttävä tarvittaviin toimiin, jos tilaus ei suju sovitusti. Toimia voivat olla esimerkiksi reklamaatiot, sopimussakko ja jopa sopimuksen purkaminen. Mahdollisesta reklamaatiotarpeesta tulee ilmoittaa hankintapäätöksen tehneelle taholle.

## 12 Voimassa olevat hankintasopimukset

Outokummun kaupungin työntekijöillä on tietokoneen työpöydällä Cloudia -kuvake.



Kyseistä kuvaketta klikkaamalla pääsee katsomaan ja hakemaan KAIKKIA voimassa olevia hankintatoimen kilpailuttamia sopimuksia, joihin Outokummun kaupunki kuuluu. Kyseessä on ns. katseluoikeus, eli ohjelmaa käytettäessä ei voi esim. vahingossa poistaa tietoja. Ohjelmaan kirjautuessa ei tarvita tunnuksia, vaan klikataan kohtaa "Kirjaudu domain tunnuksilla (Pohjois-Karjalan hankintatoimi)". Muut kentät jäävät siis tyhjiksi.

Hankinnat on suoritettava hankintatoimen osoittamasta ostopaikasta aina, kun sopimus on olemassa. Ostopaikat, sopimukset ja muut asiakirjat (mm. voittaneet tarjoukset, hinnanmuutokset, reklamaatiot ja muut tiedotteet) ovat nähtävillä sopimushallintajärjestelmässä.

Tehdyt hankintasopimukset ovat kaikkia osapuolia sitovia: ensisijaisesti ostetaan aina nimenomaisesti kilpailutettuja sopimustuotteita kilpailutuksen voittaneelta toimijalta. Useimmista vuosisopimuksista löytyy Yleisesittely/Hankintatiedote, jolla on haluttu helpottaa tilaajia. Tarvittaessa sopimuksista ja/tai ohjeista sopimushallinnan käyttöön voi kysyä myös hankintatoimesta: [hankinta@joensuu.fi](mailto:hankinta@joensuu.fi).

## 13 Henkilötietojen käsittelystä

EU:n tietosuojasetus edellyttää lainmukaista henkilötietojen käsittelyä kaikenkokoisissa hankinnoissa. Tämä tulee huomioida erityisesti hankinnoissa, joissa oletettavasti käsitellään henkilön tietoja. Esimerkiksi pyydettyä selvityksiä tarjoukseen liittyvän henkilöstön koulutuksesta ja työkokemuksesta (CV:t), tulee tietosuojasetuksen vaatimukset huomioida. Myös mm. asiakasrekisterit edellyttävät asianmukaista henkilötietojen käsittelyä.

## Liite 1 PIKAOHJE

### MITEN TOIMIN, KUN PITÄÄ OSTAA JOTAIN (TUOTE TAI PALVELU)?

#### SELVITÄ, ONKO VOIMASSA OLEVAA HANKINTASOPIMUSTA

- Clodian sopimushallinnasta löytyvät hankintatoimen kautta tehdyt sopimukset
- Jos ei löydy, laita viesti: [hankinta@joensuu.fi](mailto:hankinta@joensuu.fi)
- Mahdolliset toimialan omat sopimukset
- Jos on voimassa oleva sopimus, toimi sen mukaan
- Hankkeissa huomioi rahoittajan ohjeet!

#### JOS SOPIMUSTA EI OLE, SELVITÄ HANKITTAVAN TAVARAN TAI PALVELUN ARVO

- Jos arvo jää alle 5 000 € (alv 0 %), tee kevyt hintatiedustelu esimerkiksi sähköpostitse
  - Hyvän hallintotavan mukaan tiedustelu vähintään kolmelta (3) toimittajalta
- Jos arvo ylittää 5 000 € (alv 0 %), mutta on alle kansallisen kynnysarvon, tee pienhankintakilpailutus Clodian pienhankinta-portaalilla
- Pienhankintaportaalin tunnukset ja apua: [hankinta@joensuu.fi](mailto:hankinta@joensuu.fi)
- Säilytä tarjousasiakirjoja arkistointiohjeen mukaisesti
- Tarvittaessa myös hankintatoimi voi toteuttaa pienhankintakilpailutuksia
- Jos hankinnan arvo ylittää kansalliset kynnysarvot, ota tarvittaessa yhteyttä Pohjois-Karjalan hankintatoimeen, [hankinta@joensuu.fi](mailto:hankinta@joensuu.fi).

Tällä ohjeella kumotaan seuraavat ohjeet

- Joensuun seudun hankintatoimen yleiset hankintaohjeet 1.10.2010.
- Joensuun seudun hankintatoimen pienhankintaohjeet 1.10.2010

**Tämä hankintaohje tulee voimaan 1.11.2022.**